

vej hudbe spája s fyziologickými podnetmi; v rocku ich podnecuje rytmus a nehudobné vizuálne prvky, ako sú svetelné show, oblečenie a rôzne symboly. Klasická hudba kladie menší dôraz na prežívanie nižších citov, zatiaľ čo synestézia a kinestézia boli vždy súčasťou rockovej hudby. Okrem toho autorka zdôrazňuje komunikačnú funkciu rocku ako prostredníka medzi kapelou a poslucháčmi, bez ktorej by rockový hudobný prejav nemohol fungovať.¹⁴

V závere monografie autorka vyzdvihuje dôležitosť uskutočňovania ďalších výskumov v oblasti teórie rockovej hudby a pokračujúcej charakteristiky tohto žánru, ako aj dejín rockovej hudby. Najväčším prínosom recenzovanej monografie je prvý sústreďený základný výskum v oblasti teórie rocku. Monografia je na pôde domácej muzikológie pilotnou publikáciou, ktorá sa snaží komplexne zhodnotiť viaceré aspekty v oblasti teórie rockovej hudby, a tak charakterizovať jej jednotlivé zložky i prejavy. Je hodnotným prínosom pre domácu, ale aj európsku muzikológiu. Vďaka jej talianskej verzii: *Musica Rock: Suono, Ritmo, Affetto, e l' invenzione della Chitarra elettrica* sa jej môže podariť podnietiť širšiu odbornú obec k ďalším výskumom. Monografia je dobrým štartovným základom a prináša otázky podnecujúce ďalší výskum vo viacerých oblastiach. Jednou z otázok samotnej autorky je aj to, či rock postupne vymiera. Zo spomenutých štatis-

tík to nebolo úplne jednoznačné, keďže rock síce v predajoch kolísal, ale stále si drží veľký podiel na trhu. Pre budúce výskumy by bolo zaujímavé zhodnotiť všetky veľké medzinárodné streamingové platformy ako Spotify, Apple Music, Tidal, Amazon Music, YouTube Music, Deezer, Qobuz a zistiť, ako sa od vzniku týchto platforiem umiestňoval rockový žáner v rebríčkoch top 100 najhranejších skladieb. Bolo by vhodné porovnať to aj s medzinárodnými rebríčkami ako Billboard a rebríčkami na lokálnej úrovni za poslednú dekádu. Autorka viackrát v monografii zdôrazňuje eklektickú povahu moderného rocku a vyjadruje svoj názor, že jeho životaschopnosť vidí v spájaní sa s ostatnými žánrami, tak ako sa to deje na pôde jazzu už posledné desaťročia. Tu by bolo zaujímavé sledovať povahu rocku, ktoré charakteristické prvky si zachováva a ktoré dokáže absorbovať. Bolo by vhodné sledovať, ako sa načrtnuté rytmické archetypy a modely rockovej hudby narúšajú v eklektickom modernom rocku. Samozrejme, ďalšie kroky výskumu musia smerovať aj k ucelenému historiografickému náhľadu na dejiny rocku, čo sa môže stať len súčinnosťou viacerých bádateľov na lokálnej a globálnej úrovni, a na to poukazuje aj sama autorka monografie.

<https://doi.org/10.31577/musicoslov.2023.2.8>

Peter Dobšínský

Základná umelecká škola Sliač

Lubomír Tyllner – Jiří Traxler – Věra Thořová: Průvodce po pramenech lidových písní, hudby a tanců v Čechách

Praha : Etnologický ústav Akademie věd České republiky, v. v. i., 2015, 772 s. ISBN 978-80-85010-09-1

Impulzom na vydanie rozsiahlej publikácie *Průvodce po pramenech lidových písní, hudby a tanců v Čechách* sa stala potreba zjedno-

tiť a uľahčiť prístup k jednotlivým dobovým zbierkam ľudových piesní, tancov a hudby pre potreby vedcov-bádateľov, hudobníkov

¹⁴ Tamtiež, s. 200-209.

alebo záujemcov z oblasti folklorizmu tak, aby sa tieto pramene stali pre nich ľahšie dostupné prostredníctvom poskytnutia základných informácií. V podstate ide o rozsiahlu encyklopédiu, zameranú na súhrnný prehľad rôznorodých rukopisných zbierok, monografií, klavírných a inštrumentálnych úprav ľudových piesní či tancov a tlačených publikácií zo všetkých oblastí územia Čiech.

Počiatky zberov ľudovej piesne a hudby sú situované do začiatku 19. storočia, keď prebiehali v Čechách prvé pokusy o systematickejšie zbieranie nielen ľudových piesní, ale aj ľudovej hudby a tancov. Spočiatku sa zapisovali a vydávali iba texty piesní.¹ Prví zberatelia často čelili problémom so záznamom melodiky a metrorytmiky piesní a tancov, dokonca aj v prípade profesionálnych hudobníkov. Špecifickou otázkou bol grafický zápis ľudových tancov, najmä kvôli nejednotnosti spôsobu záznamu či kvôli komplikovanosti Labanovej metódy zápisu tanečného prejavu v neskoršom období. Autori v úvode poskytli vysvetlenie, prečo a akým spôsobom bola práca na danej publikácii podnetná a prínosná a zdôraznili jej význam aj z hľadiska základnej evidencie prame-

ňov. Hlavne v prípade rukopisov sa často stáva, že nenávratne zmiznú (napríklad cenný *Zlatokorunský rukopis*, ktorého autorom bol huslista Ondřej Hůlka), a to najmä v dôsledku úmrtia ich autora či majiteľa. Publikovaný sprievodca môže byť časom jedným z hlavných zdrojov informácií aj o takýchto stratených zbierkach.

Publikácia zahŕňa rukopisné pramene v rôznej úprave a rozsahu, ďalej tlačé, rôzne zborníky a monografie v časovom horizonte od začiatku 19. storočia až po druhú polovicu 20. storočia. Novšie obdobie sústreďuje aj mnohé tlačené práce, ktoré sú reedíciami starších vydaní.

Územie Moravy a Sliezska autori považujú za samostatné oblasti z hľadiska spracovania, evidencie a súpisu dobových pamiatok a prameňov. Podstatná časť týchto dobových prameňov, najmä rukopisných, je sústredená v Etnologickom ústave AV ČR na pracovisku v Brne. Súpis týchto zbierok v minulosti realizovala moravská folkloristka Olga Hrabalová v dvojzväzkovej práci *Průvodce písňovými sbírkami* (1983).² Čo sa týka sliezskych zbierok, pramene ľudovej hudby kompletne spracovali Jaromír a Tomáš Kubíčekovi v diele *Národopis na Moravě a ve Slezsku* (1996).³ Okrem toho možno nájsť informácie o dobových prameňoch z Moravy a Sliezska aj v mnohých regionálnych súpisoch a bibliografických publikáciách, ktoré sú dnes ľahko dostupné, preto sa tento rozsiahly sprievodca zameriava výlučne na rukopisné zápisy a tlačé tradičnej ľudovej hudby, spevu a tanca z územia Čiech.

Vzhľadom na mimoriadny objem pramenných zdrojov nachádzajúcich sa v múzeách, archívoch, knižniciach, ako aj v súkromných či osobných zbierkach, sa na vzniku publikácie podieľali traja autori, pracovníci Etnologického ústavu AV ČR v Prahe: Lubomír Tyllner, Jiří Traxler a Věra Thořová.

¹ Napr. ERBEN, Karel Jaromír: *Písňe národní v Čechách. Svazek 1 – 3*. Praha : J. Pospíšil, 1942 – 1945. ČELAKOVSKÝ, František Ladislav: *Slovanské národní písňe. Kniha první (České, moravské, valašské a slovenské písňe)*. Praha, 1822.

² HRABALOVÁ, Olga: *Průvodce písňovými sbírkami Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV, pracoviště v Brně. Díl 1 – 2*. Brno : Krajské kulturní středisko v Brně, 1983.

³ KUBÍČEK, Jaromír – KUBÍČEK, Tomáš: *Národopis na Moravě a ve Slezsku. Výběrová bibliografie*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost, 1996.

Každý z nich kooperoval s ďalšou skupinou spolupracovníkov, ktorí sa podieľali na konečnom výsledku celej publikácie. Keďže jednotlivé pramene sú uložené na rôznych miestach a v rôznych inštitúciách od múzeí po súkromných zberateľov a majiteľov dobových rukopisov alebo tlačенých zbierok, bolo nutné vytvoriť určitý spoločný systém registrovania a opisu jednotlivých prameňov – rukopisov a tlačí.

Podrobný systém evidencie prameňov v sprievodcovi približujú úvodné štúdie dvoch autorov (Lubomír Tyllner a Jiří Traxler). Okrem dobových historických súvislostí vzniku a používania prameňov osvetľujú aj obsah jednotlivých položiek pri ich opise. Okrem *poradového čísla, mena autora* (ak je k dispozícii) a *názvu prameňa* sa stali podstatnými aj také položky, ktoré prameň podrobnejšie identifikujú hlavne pre pracovníkov múzeí a ďalších pamäťových inštitúcií. Ide o *šifru prameňa* (na rýchlejšiu orientáciu pri hľadaní v databázach), *druh prameňa, formát a spôsob zápisu* (textová a hudobná zložka). V neposlednom rade sa uvádza aj *obsah prameňa* (druhový, žánrový a tematický opis piesní), *zberová oblasť* (región či oblasť územia Čiech), *lokalita, časové obdobie vytvorenia zápisu* (často len približné), *miesto uloženia* (majetok súkromnej osoby alebo inštitúcie), *bibliografia* (len v prípade tlačeneho prameňa), *rozsah prameňa* (počet strán alebo listov), *charakter prameňa* (zbierka, spevník, antológia, zborník, monografia). V prípade potreby môžu mať niektoré registrované pramene v položkách aj tzv. *ďalší obsah* či *poznámku*. Jednotlivé položky sú číselne zoradené kvôli dostupnosti a jednoduchšej práci

s vytvorenými súpismi či registrami ako nevyhnutnou súčasťou sprievodcu.

Pramene zahrnuté v sprievodcovi majú rôzny pôvod a charakter: prevažne ide o dobové rukopisy učiteľov, hudobníkov-amatérov, profesionálnych odborníkov, umelcov či zberateľov, ale aj o tlačene diela autorov zbierok či editorov. Každá informačná jednotka o jednotlivom prameni obsahuje okrem základného opisu obrazovú prílohu titulnej strany (publikácie alebo rukopisného prameňa), prípadne fotografiu autora danej zbierky, ak bola k dispozícii. Kvôli prehľadnosti a rýchlej orientácii v sprievodcovi boli vypracované viaceré *registre* rukopisov a tlačí v tomto poradí: menný register, register názvov pramených celkov, register použitých šifier, register regiónov zápisov a register lokalít zápisu.

Rozsah celej publikácie a jej záber na pramene ľudových piesní, hudby a tancov z celého územia Čiech (pričom jednotlivé regióny majú svoje vysoko špecifické kultúrne znaky ako hudobné, tak aj slovesné) predurčujú toto kolektívne dielo na využitie pre široký okruh užívateľov: pre odbornú, vedeckú aj laickú verejnosť, teda pre širokú komunitu záujemcov o tradičnú ľudovú pieseň, hudbu a tanec. Sprievodca poskytuje vynikajúcu orientáciu v dobových prameňoch a prispieva k podpore súčasných aktuálnych trendov v oživovaní historicky a dokumentačne vzácnych, ale aj esteticky hodnotných prameňov, ktoré sú výsledkom zberateľsko-dokumentačnej a edičnej práce predchádzajúcich generácií.

<https://doi.org/10.31577/musicoslov.2023.2.9>

Miriám Timková

Ústav hudobnej vedy SAV, v. v. i.